69789 ـ لباس‌های کفار که از پوشیدن آن‌ها نهی شده‌ایم کدامند؟

سوال

مسلمانان در زمان پیامبر ﷺ چگونه در پوشش و لباس، خود را از کفار متمایز می‌کردند؟ آیا کفار مکه نیز همان لباس بلند (که امروزه به نام جلابیه شناخته می‌شود) را می‌پوشیدند؟ و بر این اساس، آیا جامۀ گشاد و وسیع از لباس‌های شایستۀ اسلامی به شمار می‌رود؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

پوشش و لباس از نعمت‌های الله تعالی بر بندگانش است؛ چرا که عورت را می‌پوشاند و انسان را از سرما و گرما نگاه می‌دارد؛ و خداوند با این نعمت بر آنان منت نهاده و فرموده است: يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ [اعراف: ۲۶] (ای فرزندان آدم، به راستی که برای شما لباسی فرو فرستادیم که عورت‌های شما را می‌پوشاند و [مایۀ] زینت است؛ و لباس پرهیزگاری، این است که بهتر است؛ این از نشانه‌های الله است، باشد که آنان پند گیرند)، و می‌فرماید: وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ [نحل: ۸۱] (و برای شما جامه‌هایی قرار داد که شما را از گرما نگاه می‌دارد و جامه‌هایی [مانند زره] که شما را از جنگتان [و آسیب آن] حفظ می‌کند؛ این‌گونه نعمتش را بر شما تمام می‌گرداند، باشد که تسلیم [فرمان او] شوید).

اصل در لباس بر اباحه (حلال بودن) است؛ بنابراین مسلمان می‌تواند هر آنچه را می‌خواهد بپوشد، خواه خودش آن را دوخته باشد و خواه دیگران ـ از مسلمانان و غیر آنان ـ برایش دوخته باشند؛ و حال صحابه رضی الله عنهم در مکه و دیگر جاها نیز همین‌گونه بود؛ یعنی هیچ‌کدام از کسانی که اسلام می‌آوردند، لباس ویژه‌ای برای خود نمی‌پوشیدند، و پیامبر ﷺ نیز جُبۀ شامی و جامۀ یمنی می‌پوشیدند در حالی که سازندگان آن‌ها از مسلمانان نبودند؛ بنابراین معیار اصلی، سازگاری لباس با شروط شرعی است. خلاصۀ احکام لباس برای مردان را می‌توانید در پاسخ شمارۀ (36891) مشاهده کنید.

و پیامبر ﷺ به طور کلی ما را از شبیه شدن به کفار ـ در لباس و غیر آن ـ نهی کرده و فرموده‌اند: «هر کس خود را شبیه گروهی کند، از آنان است». به روایت ابوداوود (۴۰۳۱) و عراقی در «تخریج إحیاء علوم الدین» (۱/۳۴۲) و آلبانی در «إرواء الغلیل» (۵/۱۰۹) آن را صحیح دانسته‌اند.

همچنین ما را به طور ویژه از شبیه شدن به آنان در پوشش نهی کرده‌اند؛ از عبدالله بن عمرو بن عاص رضی الله عنهما روایت است که پیامبر ﷺ دو جامهٔ رنگ‌شده با عُصفر (گل‌رنگ) بر تن او دیدند و به او فرمودند: «همانا این‌ها از لباس‌های کفار است، پس آن‌ها را مپوش». به روایت مسلم (۲۰۷۷).

و مسلم (۲۰۶۹) از عمر رضی الله عنه روایت کرده که در نامه‌ای به مسلمانان آذربایجان نوشت: «از تَنَعُّم (خوش‌گذرانی) و پوشش اهل شرک دوری کنید».

و لباس‌های کفار که پوشیدن آن‌ها بر مسلمانان حرام است، همان لباس‌هایی است که به آنان اختصاص دارد و کسی جز آن‌ها نمی‌پوشد؛ اما آنچه کفار و مسلمانان هر دو می‌پوشند، پوشیدنش هیچ اشکال و کراهتی ندارد؛ چرا که ویژهٔ کفار نیست.

از علمای کمیتهٔ دائمی فتوا دربارهٔ شبیه ساختنِ خود به کفار که از آن نهی‌شده پرسیده شد. آنان چنین پاسخ دادند:

«منظور از شبیه‌سازیِ نهی‌شده به کفار، شبیه شدن به آنان در آداب و رسوم مختص به خودشان، و بدعت‌هایشان در باب عقاید و عبادات است؛ مانند شبیه شدن به آنان در تراشیدن ریش...

اما دربارهٔ پوشیدن شلوار و کت و مانند آن‌ها، اصل در انواع لباس بر اباحه و حلال بودن است؛ زیرا لباس از امور عرفی و آداب و رسوم به شمار می‌رود؛ الله تعالی می‌فرماید: قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ الآية [اعراف: ۳۲] (بگو: چه کسی زینتِ الله را که برای بندگانش پدید آورده و روزی‌های پاکیزه را حرام کرده است؟). و از این اصل، مواردی که دلیل شرعی بر تحریم یا کراهت آن‌ها دلالت کند استثنا می‌شود؛ مانند ابریشم برای مردان، و لباسی که عورت را نمایان کند ـ به این صورت که شفاف باشد و رنگ پوست از پشت آن دیده شود، یا چسبان باشد و حجم عورت را مشخص کند ـ زیرا لباس چسبان در حکم برهنه بودن است و برهنگی جایز نیست. و مانند لباس‌هایی که از نشانه‌های ویژهٔ کفار است که پوشیدن آن‌ها نه برای مردان و نه برای زنان جایز نیست، به دلیل نهی پیامبر ﷺ از شبیه شدن به آنان؛ و مانند پوشیدن لباس زنان توسط مردان، و لباس مردان توسط زنان، به دلیل نهی پیامبر ﷺ از شبیه شدن مردان به زنان و زنان به مردان.

لباسی که شلوار نامیده می‌شود، مختص به کفار نیست؛ بلکه لباسی همگانی و مشترک میان مسلمانان و کافران در بسیاری از شهرها و کشورهاست؛ و اینکه مردم در برخی شهرها از پوشیدن آن کراهت دارند، تنها به دلیل ناآشنایی و مخالفت با عادت پوشش ساکنان آنجا است، هرچند که این پوشش با عادت دیگر مسلمانان در جاهای دیگر سازگار باشد؛ اما بهتر آن است که اگر مسلمان در شهری است که مردمش به این لباس عادت ندارند، آن را در نماز، مجامع عمومی و خیابان‌ها نپوشد».

«فتاوی اللجنة الدائمة» (۳ / ۳۰۷ ـ ۳۰۹).

«بر مردان و زنان مسلمان واجب است که دربارۀ اخلاق اسلامی حساس باشند و در شادی‌ها، سوگواری‌ها، پوشش، خوردن و نوشیدن و همۀ امور زندگی خود، بر پایۀ روش و منش اسلام پیش بروند.

و برای آنان جایز نیست که در پوشش خود شبیه کفار شوند؛ به این صورت که لباس‌های چسبانی بپوشند که حجم عورت را مشخص می‌کند، یا لباس‌های نازک و شفافی به تن کنند که بدن از پشت آن نمایان است و آن را نمی‌پوشاند، و یا لباس‌های کوتاهی بپوشند که سینه، دست‌ها، گردن، سر یا صورت را پوشش نمی‌دهد». (فتاوای اللجنة الدائمة: ۳/۳۰۶-۳۰۷).

از شیخ محمد بن صالح عثیمین رحمه الله دربارۀ معیار شبیه شدن (تشبه) به کفار پرسیده شد.

ایشان چنین پاسخ دادند:

«معیار تشبه این است که فرد، کاری را انجام دهد که مختص به طرف مقابل است؛ بنابراین شبیه شدن به کفار یعنی اینکه مسلمان کاری از ویژگی‌های اختصاصی آنان را انجام دهد.

اما آنچه میان مسلمانان رواج یافته و دیگر مایۀ تمایز کفار نیست، تشبه به شمار نمی‌رود؛ پس به خاطر تشبه حرام نخواهد بود، مگر اینکه از جهتی دیگر حرام باشد.

آنچه گفتیم، مقتضای معنای این واژه است و نویسندۀ «فتح الباري» نیز شبیه به این مطلب را به صراحت بیان کرده و گفته است (۱۰/۲۷۲): «برخی از سلف، پوشیدن بُرنُس (نوعی لباس بلند کلاه‌دار) را ناپسند می‌دانستند؛ چون از لباس‌های راهبان بود. از مالک دربارۀ آن پرسیدند، گفت: اشکالی ندارد. به او گفته شد: اما این از لباس‌های مسیحیان است! گفت: اینجا پوشیده می‌شد». می‌گویم: اگر مالک به این سخن پیامبر ﷺ استدلال می‌کرد که وقتی از ایشان پرسیدند شخصی که در احرام است چه می‌پوشد؟ فرمودند: «پیراهن، شلوار و برنس نمی‌پوشد...»، شایسته‌تر بود.

و نیز در فتح الباری (۱۰/۳۰۷) آمده است : «و اگر بگوییم نهی از آن‌ها (یعنی تشکچه‌های ارغوانی‌رنگِ زین) به خاطر شبیه شدن به عجم‌ها بوده، این نهی برای مصلحتی دینی بوده است؛ اما این کار در آن زمان نشانه و شعار آنان بود در حالی که کافر بودند، سپس وقتی امروزه دیگر به شعار آنان اختصاص ندارد، آن معنا [و علت] از بین می‌رود و در نتیجه کراهت نیز برطرف می‌شود؛ و الله أعلم».

«مجموع فتاوى الشيخ ابن عثيمين» (۱۲/ ۲۹۰).

شیخ صالح فوزان حفظه الله می‌گوید:

«پوشیدن لباس‌های کافران مباح است مادامی که نجس نباشد؛ زیرا اصل بر پاکی است و این اصل با شک از بین نمی‌رود. همچنین آنچه آنان بافته یا رنگ کرده‌اند مباح است؛ زیرا پیامبر ﷺ و اصحابشان لباس‌هایی را که کافران بافته و رنگ کرده

بودند، می‌پوشیدند».

«الملخص الفقهي» (۱/۲۰).

خلاصه اینکه: بر مسلمان حرام است که خود را در لباس و دیگر موارد که از ویژگی‌های مخصوصِ کافران است شبیه آنان کند. اما آنچه مخصوصِ کافران نیست، پوشیدنش اشکالی ندارد.

والله اعلم.